

سیاست داخلی/خارجی

یادداشت

نقشه راه عدالت قضایی

	
<div><div> </div></div>	
علی بهادری جهرمی	
	
عضو هیات علمی دانشگاه تربیت مدرس	

قضایی، ناآل شدن به سایر حق‌های بشری و حتی کرامت انسانی گرافه می‌شود. ضمانت اجرای حقوق بشر، داشتن امنیت قضایی است. آنجا که تحقق حق‌های بشری به مشکل برمی‌خورد، تنها در صورت وجود امنیت قضایی است که می‌توان به‌استیفای حق امیدوار بود. نظام حقوقی کشورمان با وجود متون مترقی قانونی، نقشه راه امنیت قضایی را کم داشت. حالا رئیس قوه قضاییه این سند را ابلاغ کرده است. این سند ۳۷ ماده‌ای با اشراف کامل بر رویه موجود در مراجع قضایی و شبه‌قضایی، شیوه‌هایی مشخص و کاربردی را برای تحقق امنیت قضایی ارائه می‌کند که در نهایت به عدالت قضایی ختم می‌شود. در جای جای نظام حقوقی ایران، از قانون اساسی گرفته تا آیین‌های دادرسی، قوانین متناظر با حفظ حقوق شهروندی و حقوق بشر مورد اشاره قرار گرفته است. برخی موارد، کلیاتی است بدون ضمانت‌اجرائی خاص، برخی هم برائث بی‌توجهی عملا به یک قانون منسوخ تبدیل شده بود. مواردی هم بود که با کژتابی درست اجرا نمی‌شد. رئیس قوه قضاییه با اشراف بر وضع موجود، سند امنیت‌قضایی را منتشر کرده است که این نقاط ضعف را برطرف می‌کند. اجرای این سند به ارتقای وضعیت حقوق بشر و کرامت انسانی کمک شایانی می‌کند. این سند که از یک طرف مبتنی بر اصول مترقی فقهی اسلام است و از طرف دیگر از دانش روز حقوقی استفاده کرده ، به صورت موشکافانه نقشه راه عدالت قضایی را ترسیم کرده است.

تاکید عملیاتی بر اصول لازمه دادرسی

حفظ حیثیت، جان، مال و کلیه امور مادی و معنوی انسان، غایت وضع حقوق در جوامع است. سند امنیت قضایی با چنین هدفی ابلاغ شده است. برای این مهم اصولی در قوانین نظام حقوق ایران ذکر شده است که هم پراکنده بوده و هم شیوه‌نامه اجرایی آن مشخص نبود. یکی از ویژگی‌های سند امنیت قضایی برطرف کردن این مشکل است. اصول قانونی بودن جرم و مجازات، شفافیت دادرسی، استقلال قضایی، برابری در برابر قانون، رسیدگی علنی، حریم خصوصی، برخورداری از وکیل و مواردی از این دست مورد اشاره سند امنیت قضایی بوده است. با این‌که علنی بودن دادگاه‌ها در قانون اساسی کشورمان هم مورد اشاره قرار گرفته است اما با تأکید سند قضایی، از این پس برگزاری دادگاه‌های غیرعلنی یک استثنای محدود و نیازمند استدلال متقن مرجع رسیدگی‌کننده است.

همگام با اسناد روز حقوق بشری

آموزش متصدیان امر قضا لازمه ارتقای حقوق بشر است. سند امنیت قضایی در این رابطه هم به‌عنوان یک راهبر نظرقانونی برای نظام قضایی ایجاد کرده است: «به‌منظور دستیابی عملی به اهداف این سند و ارتقای امنیت قضایی و تضمین حقوق شهروندی، قوه قضاییه موظف است نظام جامع آموزش قضات و کارمندان را از طریق استانداردسازی آموزش قضات و کارمندان ارماندن پس از جذب و پیش از شروع به کار و همچنین ضمن خدمت و پیش از ارتقا تدوین کند؛ به‌نحوی‌که آنان، به‌ویژه در مراجع تخصصی، آموزش‌های لازم را برای انجام شایسته وظایف خود دریافت‌کنند». تجدیدنظرخواهی و برخورداری از بهداشت و معاینات پزشکی در طول مدت بازداشت یا محکومیت هم از دیگر تأکیدات اسناد متأخر حقوق بشری است. سند امنیت قضایی به این موارد هم توجه جدی و عملیاتی داشته است. هرچند رعایت مفاد سند امنیت قضایی به طور مشخص مشکلات موجود در مراجع قضایی و شبه‌قضایی را تا حد زیادی مرتفع می‌کند اما این همه ماجرا نیست. بخش‌های دیگری از این سند به رفع مشکلات اقتصادی هم کمک می‌کند: آنجا که برای تحقق اقتصاد مقاومتی و رفع موانع قضایی نظام اقتصادی هم تکالیف معینی را اعلام کرده است. کاربست سند امنیت قضایی امیدها برای تحول جدی در دستگاه قضایی را عملیاتی می‌کند، گرچه مخاطب اصلی این سند مراجع قضایی و شبه‌قضایی است اما اجرای آن در عمل موجبی است برای حرکت رو به جلوی نظام جمهوری اسلامی در گام دوم انقلاب اسلامی.

سند امنیت قضایی

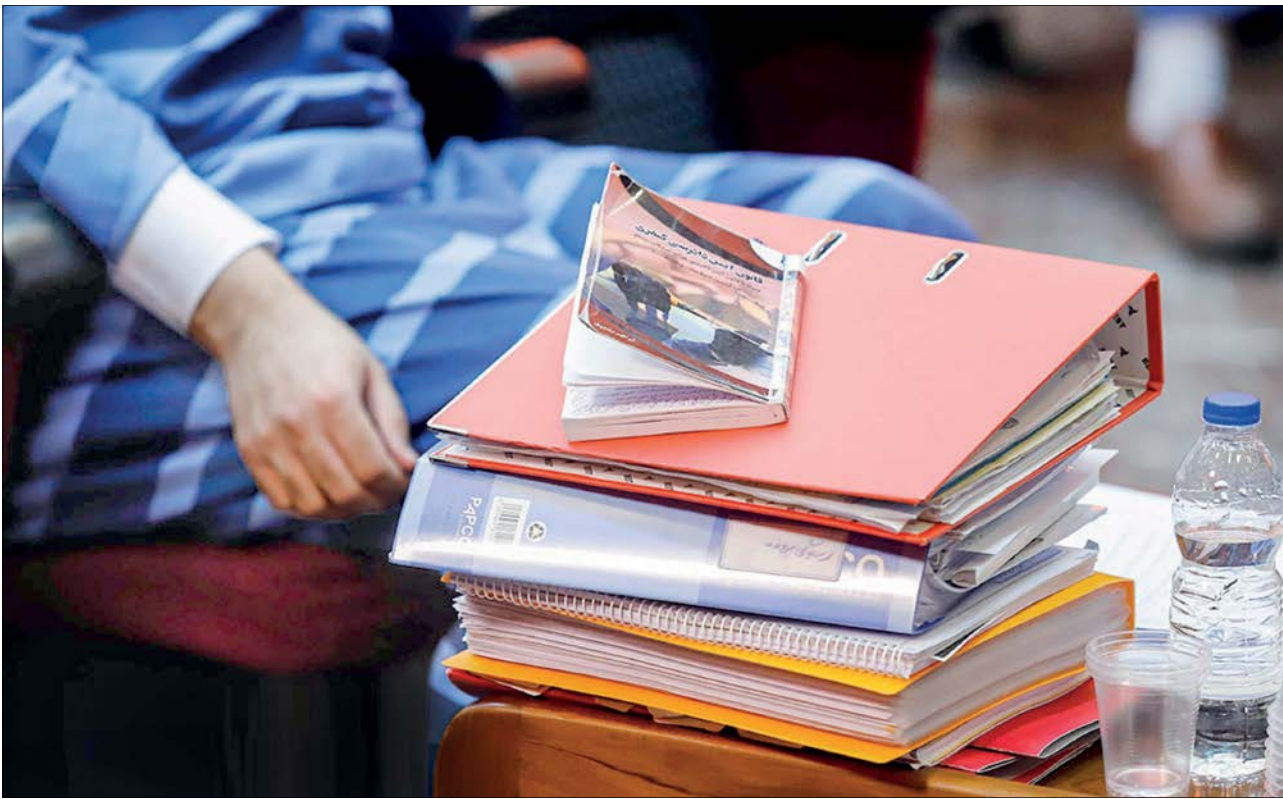
به شفافیت بیشتر روند دادگاه‌ها منجر خواهد شد

عکس:
میزان

مراسم عزاداری روز شهادت امام رضا(ع) با حضور رهبر انقلاب

مراسم عزاداری روز شهادت حضرت امام علی‌بن موسی‌الرضا علیه‌السلام صبح دیروز درحسینیه امام خمینی (ره) با حضور رهبر معظم انقلاب اسلامی برگزار شد. در این مراسم که به علت رعایت ضوابط بهداشتی بدون حضور جمعیت برگزار شد، حجت‌الاسلام والمسلمین عابدینی درسخنانی، برادری و ارتباط بین مؤمنین

را لازمه درک مراتب توحیدی دانست و گفت: در نگاه دینی و براساس روایات متعدد، ایثار و گذشت، خوشرویی، انفاق و گرگشایی ازجمله مصادیق اخوت مؤمنانه است که این ارتباط لازمه ارتباط با معصوم و تقرب به پروردگار است. همچنین در این مراسم آقای محمود کریمی به ذکر مصیبت و مرثیه‌سرایی

گزارش جام جم از ابعاد سند امنیت قضایی که به تازگی از سوی رئیس قوه قضاییه ابلاغ شد

عملیات برای حفظ حقوق شهروندی

<div><div> </div></div>		<div><div> </div></div>
<div><div> </div></div>	<div><div> </div></div>	<div><div> </div></div>
<div><div> </div></div>	<div><div> </div></div>	<div><div> </div></div>
<div><div> </div></div>	<div><div> </div></div>	<div><div> </div></div>

به نظر می‌رسد سند امنیت قضایی بر اساس نیازسنجی است تا بتواند نسبت این قوه را با انتظارات جامعه تعریف کند. به عنوان مثال در بخشی از این سند - که در ارتباط با شفافیت است - بر ضرورت پرهیز از الفاظ و عبارات کلی و مبهم توسط قاضی تأکید شده است. همچنین بر اساس این سند انتشار و دسترسی عموم به آرای قطعی دادگاه‌ها با هدف تحلیل و نقد صاحب‌نظران و منتقدان الزامی دانسته شده است. نکته جالب توجه در خصوص این سند و همچنین سایر سندهای راهبردی که توسط قوه قضاییه تدوین شده این است که بار اجرای این اسناد نیز به عهده خود قوه قضاییه است و بر محدودیت‌ها و وظایف دست‌اندرکاران این نهاد می‌افزاید. بر همین اساس قضات، دادسراها، بازپرس‌ها، ضابطان قضایی و... همگی در مسیر تحول قضایی مورد نظر رئیس‌ی باید بسیج شوند تا بتوانند ضمانت اجرایی سند امنیت قضایی را به اثبات برسانند.

شفافیت؛ محور اول معماری جدید

اصل پنجم سند امنیت قضایی متمرکز بر شفافیت است. عملا شفافیت تضمین‌کننده اجرای عمومی و بدون استثنای قانون است که همگان را برابر آن مساوی قرار می‌دهد. ویژگی‌های سند امنیت قضایی از نظر شفافیت عبارت است از:

- الزام به نحوه نگارش واضح و قابل فهم
  - الزام به مستدل و مستندبودن آرا به قانون
  - به کارگیری ظرفیت‌های موجود اعم از تارنمای قوه قضاییه و نمایشگرهای دادگاه‌ها برای برنامه‌ها و جلسات علنی
  - ضبط کامل صدا و تصویر جلسات رسیدگی به تشخیص دادگاه یا در صورت درخواست شاکی یا طرفین دعوی
  - ذکر ادله قاضی در صورت تصمیم بر غیرعلنی بودن دادگاه
  - انتشار عمومی آرای قطعی دادگاه‌ها با هدف تحلیل و نقد صاحب‌نظران و متخصصان
- همچنین در ماده ۱۱ این سند به حق رسیدگی علنی اشاره شده است. محاکمات در همه دادگاه‌ها باید علنی برگزار شود، مگر آنچه در قانون استثنا شده است. برگزاری علنی دادگاه‌ها هم به شفافیت و هم برابری در مقابل قانون می‌انجامد. گرچه بنا بر اصل ۱۶۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی تصریح شده که باید محاکمه‌ها علنی برگزار شود اما برای سال‌ها و به صلاحت سنجی‌های مختلف عملا این ظرفیت قانونی به صورت مسکوت و تعطیل درآمده بود. حتی اگر قاضی تصمیم به برگزاری غیرعلنی دادگاه گرفت، تنها با ارائه دلایل مستند و مدلل می‌تواند قرار غیرعلنی بودن جلسه رسیدگی را صادر کند.
- حجت‌الاسلام رئیس‌ی در جایگاه ریاست قوه قضاییه به احیای ظرفیت‌های قانونی موجود پرداخت. برای تحول قضایی همیشه نیاز به تعریف قانون جدید نیست و چه بسا هموارسازی قوانین موجود و حتی قانون‌زدایی بتواند به کیفیت اجرای قوانین کمک کند.

حمایت از فسادستیزی؛ ظرفیت

اجتماعی به عنوان ضریب دهنده

در جای‌جای سند امنیت قضایی بر مبارزه با فساد تأکید جدی شده است. در ماده ۱۷ به صورت ویژه به حق مبارزه با فساد اشاره شده است. این‌ماده تصریح می‌کند که هر شخص باید حق دسترسی به نهادهای مبارزه با فساد به‌منظور شکایت از طرز کار و سوءمدیریت و رفتار فسادآمیز همه اشخاص حقیقی و حقوقی را داشته باشد.

از سوی دیگر در ماده ۱۴ با عنوان احیای حقوق عامه نیز آمده است، اشخاصی که درخصوص نقض قانون توسط مأموران دستگاه‌های اجرایی و قضایی یا جرایم ارتكابی از ناحیه آنان گزارش کرده یا مباردت به افشای فساد می‌کنند، باید مورد حمایت و تشویق قرار گیرند و مرجعی برای اعلام آراء تعیین شود. ادله ارائه‌شده توسط آنان باید کامل و با ذکر مصداق باشد و هویت آنان نباید افشا شود.

به نظر می‌رسد رئیس‌ی با نگاهی به ظرفیت گزارشگران فساد و سوت‌زنی (whistle blowing) قصد دارد تا از ظرفیت اجتماعی برای مبارزه با فساد استفاده‌کند و فقط ظرفیت‌های سازمانی و اداری را مدنظر نداشته باشد.

تحلیل

آمریکا باید چه کار کند تا نشان دهد با ایران در شرایط صلح نیست و مقامات هم متوجه شوند آمریکا تنها دارد با حرف زور و تحریم جلومی‌آید؟ آمریکا همه راه‌های ضدصلح را تا انتها رفته است؛ یعنی جناب روحانی فکر می‌کنند باید با رئیس قمارباز آمریکایی صلح کرد؟
چهار: آیا درست زمانی که تحریم تسلیحاتی ایران تمام می‌شود، باید از ادبیات «خلع سلاح» حرف زد؟ یعنی حالا که در زمینه تجارت تسلیحاتی تحریم نیستیم، خودمان، خودمان را تحریم می‌کنیم؟
پنج: رئیس جمهور به تاریخ علاقه‌مند است. تاریخ می‌گوید صلح در یک فضای برابر و از سر عزت و با هدف کسب برتری معتادار است.

فرستی است تا ایده رمان نویس شهر روس یعنی لئو تولستوی در «جنگ و صلح» را بررسی کنیم. جنگ و صلح، رمانی معروف است که انگاره جنگ یا صلح را درهم می‌درد. دوگانه جنگ یا صلح کاذب است. ما در زندگی با جنگ یا صلح پیش نمی‌رویم. با جنگ و صلح مواجه‌ایم. چون اگر فقط بخواهیم به جنگ نظر داشته باشیم حیوانی درنده‌خو

پرداخت.

صبح روز جمعه هم مراسم عزاداری رحلت حضرت ختمی مرتبت محمد مصطفی صلی...علیه‌واله و شهادت حضرت امام حسن مجتبی علیه‌السلام در حسینیه امام خمینی(ره) با حضور رهبر معظم انقلاب اسلامی برگزار شد.

حقوق شهروندی؛ نظارت پذیرکردن رفتار

با متهمان

بخش سوم سند امنیت قضایی بر حقوق خاص شهروندی در فرآیند دادرسی تمرکز دارد و شامل مواردی است که به صورت دسته و گریخته در قوانین به آنها اشاره شده، اما در این دوره اجرای آنها مطالبه جدی دستگاه قضایی از ضابطان است.

انجام اعمال تحقیرآمیز شامل توهین و تحقیر کلامی یا عملی، خشونت گفتاری یا فیزیکی و آزار یا هتک حیثیت و آبروی اشخاص از هر نوع ممنوع است. از جمله در ماده ۲۴ با عنوان منع بازداشت غیرقانونی و خودسرانه به موارد جدید و حمایتی از متهم اشاره شده که نیازمند بازخوانی و مطالبه از سوی وکلا و حتی متهمان است.

مواردی که ذیل این ماده شایسته توجه است عبارت است از:

- فرصت کافی برای تسلیم کفیل یا وثیقه از سوی متهم
- تناسب مدت بازداشت با عمل ارتكابی یا اتهام
- اطلاع اصل بازداشت و محل آن به خانواده شخص بازداشت شده
- رعایت حقوق قانونی بازداشت‌شده تبعه دولت بیگانه
- معاینه فرد بازداشت‌شده در اسرع وقت و همزمان با پذیرش در محل بازداشت
- ثبت‌کردن نام پزشک و نتایج معاینه به علاوه دسترس پذیرکردن پرونده پزشکی فرد بازداشتی
- حفظ شرایط نگهداری بازداشت‌شدگان از نظر امکانات رفاهی، بهداشتی، آموزشی و...

اعاده حیثیت و باز اجتماعی‌شدن

زمینه‌سازی برای برگشت به جامعه

توجه به زندان به عنوان پل برگشت به اجتماع بسیار مهم است. زندان یک ندامتگاه و زمینه‌ساز تحول شخصیتی فرد مجرم است. براین اساس در ماده ۲۸ تصریح شده‌که: «حق همه محکومان است که پس از اجرای حکم به زندگی شرافتمندانه خود بازگردند و از همه حقوق شهروندی به‌ویژه اشتغال به کار برخوردار شوند. محرومیت اجتماعی هر محکوم جز در موارد مصرح قانونی و در حدود و زمان تعیین شده، ممنوع است. به منظور تأمین امنیت و منافع خانواده و سایر افراد جامعه و حمایت از فرد در روابط با اجتماع با هدف توانمندسازی زندانی آزادشده همگام با تحولات اجتماعی از همان آغاز محکومیت باید به آینده زندانی پس از خروج از زندان توجه شود. در این راستا، مراکز و سازمان‌های رسمی دولتی یا بخش خصوصی با همکاری یکدیگر، صلاحیت بازپایی جایگاه اجتماعی شخص تا مدت‌زمان معینی پس از آزادی از حبس را دارند».

حمایت از تولید؛ رفع موانع قضایی

در بخش چهارم سند قضایی به عنوان راهبردها به اصولی اشاره شده است که حاکم بر تمام اقدامات و رویه‌های قضایی است. از جمله این موارد می‌توان به بندهای ماده ۳۱ اشاره کرد: در راستای حمایت از صنایع و رونق تولید داخلی، قوه قضاییه در جهت نیل به اقتصاد مقاومتی تدابیر پیشگیریانه و حمایتی حقوقی و قضایی را ضمن رسیدگی به پرونده‌های اقتصادی در این زمینه‌ها اتخاذ خواهد کرد؛

الف- جلوگیری از ورشکستگی فعالان اقتصادی و تولیدی؛

عدم تعطیلی کارگاه‌ها و بنگاه‌های اقتصادی؛

ب- ایجاد زمینه تداوم فعالیت کارآفرینان، شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و فعالان اقتصادی به‌دکار از طریق راهکارهای قانونی.

می‌شویم که به چیزی جز گسترش خشونت پایبند نیستیم. اگر هم فقط در پی صلح باشیم، موجود بزلی هستیم که تمام خصایص انسانی را پای سازش با ظلم ذبح کرده‌ایم. زندگی سرشار از تازاحم‌ها و آمیزهای از «و»هاست، سیاه و سفید، اشک و لبخند، مرگ و زندگی، جنگ و صلح و...
تولستوی می‌گوید: زمین روسیه و زندگی روسی تنها با یک عبارت قابل تفسیر است؛ با جنگ و صلح، نه جنگ یا صلح. در این رمان نهبی می‌شنویم؛ مراقب باش!وقتی قدرتمندی فقط شعار صلح می‌دهد، دور نیست در حال تیز کردن شمشیر و نیزه‌اش باشد. حال اگر کشوری مدافع فقط از صلح دم می‌زند، نمی‌خواهد صلح کند، می‌خواهد تسلیم شود.
ازجنگ و صلح تولستوی می‌آموزیم؛ ایده‌هیچ‌قدرتمندی در دنیا جنگ یا صلح نیست. تولستوی یاد می‌دهد: هیچ قلب باشرقی برای صلح از مرد بودن و آماده جنگ بودن دست نمی‌کشد.
امیدواریم رئیس‌جمهورمان شوخی کرده‌باشد. چون خودآقای روحانی در مدرسه جنگ و صلح حاضر است. هم می‌جنگد، هم صلح می‌کند. همه به برخی نهادها انتقاد می‌کنند و هم با همان‌ها همکاری. هم در برجام می‌ماند و هم تعهداتش را کاهش می‌دهد. هم از موشک دفاع می‌کند هم از حقوق بشر و گفت‌وگو. به این ادبیات می‌گویند جنگ و صلح.
ایده تازه آقای روحانی در میان عملکرد هفت ساله ایشان و همه سیاسیون غریب و یتیم است، مگر این‌که هدفی دیگر در کار باشد.